

פרוטוקול מס' 248

מישיבת ועדת הכספים
יום ג', כז' בניסן תשל"ה - 8.4.1975, שעה 10.00.

נ כ ח ו :

חברי הועדה:
י. קרגמן - היו"ר
א. אולמרט
ע. אמוראי
א. אפרת
ש. ארליך
י. בן-מאיר
צ. גרשוני
א. מלמד
מ. נסים
י. פלומין
ח. קורפו
נ. קצב
א. רונן

מוזמנים:
שר המשפטים ח.י. צדוק
צ. שרלו - המנהל הכללי של משרד המשפטים
השופט מ. נכט - מנהל בתי-המשפט
י. שפירא - סגן מנכ"ל משרד המשפטים
י. השכל - מנהל אגף רישום והסדר
מקרקעין
י. גושמן - יועץ לשר
י. דימנט - הנהלת בתי-המשפט
צ. הרץ - קצין תקציבים, הנהלת בתי-המשפט
ד. כרמי - אגף התקציבים, האוצר

כלכלן הועדה: צ. פלוג

רשמה: מ. כהן

הצעת התקציב של משרד המשפטים לשנת הכספים 1975.

סדר-היום:

1381-

(נתקבל ק"מ 22.4.75)

אני פותח את הישיבה, ומקדם בברכה את
שר המשפטים וחבר עוזריו.

היו"ר י. קרגמן:

נדון היום בהצעת תקציב משרד המשפטים
לשנת הכספים 1975. התקציב הרגיל לשנת 1975 הוא 106 מיליון לירות
לעומת 71,760,000 לירות בשנת 1974, מזה תקציב בתי-המשפט הוא
64,284,000 לירות. הצעת תקציב הפיתוח לשנת 1975 הוא 1.4 מיליון
לירות לעומת 2.3 מיליון ב-1974.

אני רוצה להודיע שקבענו בוועדה שכל חבר
יקבל על עצמו לנתח תקציב של משרד מסויים, ולרכז את כל השאלות, ההערות
וההשגות לגבי אותו תקציב. במידה ויהיו אחר כך שאלות ותוספות של חברי
הוועדה, נשמע אותן. אחר כך נשמע את התשובות. הרפרנט של הוועדה לגבי
תקציב משרד המשפטים הוא חבר הכנסת קורפו. נשמע אותו לאחר דברי הפתיחה
של השר.

שר המשפטים ח.י. צדוק: כמקובל אחלק את הסקירה לשני חלקים:
החלק הראשון נוגע למשרד המשפטים פרופר,
והחלק השני - למערכת השיפוט הקשורה במשרד המשפטים מצדה המינהלי בלבד.

הופעתי בוועדה לפני כתשעה חודשים. אני
רוצה לתאר לגבי כמה נושאים במה התקדמנו מאז ובמה לא התקדמנו, ומה
מידת ההתקדמות. אתחיל בלשכות רישום המקרקעין. אתרכז בעיקר על אותן
פונקציות של משרד המשפטים שהן בבחינת שירות לציבור. דיברנו אז על
הצורך להסב במשך השנה למיקרופילים את הלשכות בפתח-תקוה ובנצרת. ביצענו
את הדבר לגבי פתח-תקוה. כתוצאה ממגבלות תקציביות טרם בוצע הדבר לגבי
נצרת. אנחנו מקוים לבצע זאת השנה, בתוספת הלשכה ברחובות.

לפני שנה תיארתי את השיטה בלשכות
המקרקעין, מה שאנחנו קוראים "שיטת בת-ים". אז היא היתה נהוגה רק
בלשכת בת-ים. עיקרה של השיטה הוא בזה שכל הפעולות נעשות במשרדו של
עורך-הדין, כל התשלומים מרוכזים במקום אחד, ומה שמגיע ללשכה זה עורך-
הדין עם התיק, לסיום הפעולה, גם בלי הצדדים. ומלבד אם מתעוררת בעיה
מיוחדת, זה מבוצע בו במקום. אני שמח להגיד לכם שבתשע לשכות מתוך עשר
נהוגה היום שיטת בת-ים, וזה הונהג במשך השנה הזאת. אנחנו מקוים שזה
יונהג השנה גם בלשכה העשירית, ברחובות. בזה כמובן כרוך מה שאמרתי
קודם, שיש רק אשנב אחד לתשלומים, גם מס שבח, אגרות הרישום, תוספת המס,
כל התשלומים הקשורים בביצוע העיסקה בטאבו מרוכזים היום במקום אחד.
לצורך זה תיקנו את החוק.

בעוד חודש תיפתח הלשכה ברחובות. הבעיה
הגדולה נשארה בעיית הלשכה בתל-אביב, שם שוכנות בבנין אחד, בצפיפות
איומה, בתנאים בלתי נסבלים, שתי לשכות: הלשכה של תל-אביב עצמה,
והלשכה של מרכז-דרום. חשבנו שבמשך השנה הזאת נפתור את הבעיה על-ידי
כך שנפתח לשכה ברמת-גן ולשכה ברחובות, שתיפתח בחודש הבא, ועל-ידי זה
המקום שמשרת היום שתי לשכות יישאר מקום של לשכה אחת והצפיפות תקטן.
ובעצם הובטח תקציב למטרה זו. אבל לפי הכללים שהוחלט עליהם אין מרשים
תוספת דיור, ולכן הפעולה הזאת הוקפאה. אני מקוה, אולי בעזרתכם,
להתגבר על הקושי הזה. כי הלשכה בתל-אביב שבה שוכנות שתי לשכות היא
לא רק בקודת תורפה. כשאני הייתי שם הרגשתי ממש בזיון שקיימת לשכה
בתנאים כאלה. אני מקוה שבעתיד הקרוב הדבר הזה ייפתר בצורה שהזכרתי.

בשנה הקודמת דיברתי על הצורך בהחשת
הפעולה לרישום של כ-400 אלף יחידות דיור בבתים משותפים שהם בתים
משותפים מבחינה כלכלית, אבל בגלל עיכובים חוקיים וביורוקרטיים לא
נרשמו ואי אפשר לרשות אותם כיחידות נפרדות. הגשנו הצעת חוק שתאפשר
החשת ההליך הזה, היא עברה קריאה ראשונה, ונמצאת עכשיו בוועדת הפנים.
ועדת הפנים נקטה שיטה לאו דוקא אורתודוקסית, והרכיבה צוות בין-משרדי
שיציע פתרונות. הצוות הזה סיכם הצעה שתובא בפני ועדת הפנים. מתוך
לכמה הערות של משרד הפנים, נראה שאנחנו נמצאים בסופו של התהליך.

בו-זמנית עובד צוות בין-משרדי בראשות
מנכ"ל עמידר, בהשתתפות נציגי משרדי המשפטים והשיכון, מינהל מקרקעי
ישראל, אגף המדידות במשרד העבודה ואחרים, כדי להכין תכנית רב-שנתית
לביצוע העניין. ברור שעל פיגור ברישום של 400 אלף יחידות אי אפשר

להתגבר בבת אחת. כלומר אנחנו הולכים פה בשני מישורים: מצד אחד אנחנו מתקנים את החוק כדי שהפרוצדורה תהיה הרבה יותר פשוטה וקלה; מצד שני אנחנו נערכים ארגונית ומינהלית לביצוע הדבר הזה במשך תקופה של כמה שנים. זה באשר לטאבו.

באשר להסדר מקרקעין - לפני שנה דיווחתי שסומנו ונתקבלו תזכורות תביעה לגבי 650 אלף דונם בגב, מתוך 1.7 מיליון דונם שנכללו בתכנית. אני יכול היום לדווח שעבודת הסימון הושלמה ונתקבלו תביעות לגבי יתר השטח. התמונה היום היא שעל 200 אלף דונם אין תביעות, מחוץ לתביעה של המדינה. על 850 אלף דונם נוספים הוגשו תביעות על-ידי בדווים. יחד זה מסתכם ב-1.7 מיליון דונם.

אנחנו ממשיכים בפעולות ההסדר מתוך מגמה להגיע עם התובעים הבדווים לכלל הסדר מוסכם, אם ניתן.

התקדמנו בסדרים אצל רשם החברות. לפני שנה דיווחתי על מיכון של רישום החברות. אני יכול היום לדווח שמלוא מערכת השעבודים הועברה למחשב. נתקבל בכנסת תיקון לחוק החברות, שהיה דרוש להפעלת המחשב. אנחנו מכינים עכשיו את התביעות הדרושות.

אני עובר לנושא רגיש מאד, והוא ענין הסיוע המשפטי. לפני תשעה חודשים קיויתי שנוכל להתקדם בענין זה התקדמות יותר מהירה מזו שאני יכול לציין היום. דיברתי אז על כך שבמקום ששיעור הסיוע המשפטי ייבדק אחת לשנה, כפי שהמצב הוא היום, וזה למעשה מכרסם בו כרסום חמור בתנאי אינפלציה, שההצמדה תהיה לעתים יותר קרובות, חצי שנה, רבע שנה. הכוונה להצמדה לשכר הממוצע, לשיעור מסויים של השכר הממוצע לנפש. דיברתי גם על כך שצריך הטבות יותר גדולות, כהתאם לגודל המשפחה. אנחנו עומדים היום בפני פתרון שאם נבצע אותו - ואני חושב שנבצע אותו - זה יהיה מהותית יותר טוב מהסידור הקיים, גם מהסידור המתוקן כפי שתיארתי אותו לפני שנה. אחרי בירורים רבים יש לנו הצעה לשינוי הקריטריון, באופן שמי שהכנסתו עולה עד 25% מעל לסכום המשתלם כתשלומים סוציאליים לראש משפחה בעלת מספר נפשות זה, יהיה זכאי לסיוע משפטי. לפי החוק אנחנו צריכים לקיים מערכת של התייעצויות עם גורמים שונים, חבר המכביד ומאש את התהליך, עם משרד האוצר, משרד הסעד, לשכת עורכי-הדין, ובסופו של דבר זה טעון אישור ועדת החוקה, חוק ומשפט. התקנות המוצעות היום תוכנן הוא הצמדת הזכאות לסיוע משפטי לתשלומים הסוציאליים אשר משפחה בהרכב זה זכאית להם. כלומר לא נצטרך לצורך הסיוע המשפטי לעשות לנו קריטריונים וכללים נפרדים. זה יהיה צמוד לשיעור של 125% מהזכאות לתשלומים הסוציאליים. כלומר משפחה שזכאית לתשלומים סוציאליים, או שאינה זכאית לתשלומים סוציאליים אבל הכנסתה אינה יותר מאשר 125% משל הזכאים לתשלומים סוציאליים, תקבל סיוע משפטי, כשזה מוצמד באופן אוטומטי.

דבר אחד התעכב בגלל מגבלות תקציביות. בשנה שעברה קיויתי שנוכל לפתוח במשך השנה לפחות לשכה אחת נוספת, ברמלה. זה לא בוצע. אני פועל כדי שזה יבוצע בקרוב.

ענין הסיוע המשפטי רחוק מלהניח את דעתי. אבל אני בכל זאת רוצה לציין התקדמות אחת: בשנת 1973 הוצאנו 173 אלף לירות; בשנת 1974 זה יתקרב לחצי מיליון לירות, 427 אלף לירות במשך 11 חודש.

אני רוצה לספר בקצרה על פעולתו של אגף חשוב, הוא אגף האפוסטרופוס הכללי וכוונם הנכסים הרשמי. אנחנו עומדים לשנות את חוק פשיטת הרגל באופן שבא למנוע שימוש לרעה בחוק הקיים, שנתגלה במשך הזמן. לא אכנס לפרטים. יהיה דיון בכנסת, ושם זה יבוא לידי ביטוי מלא.

הוצאה רשימה מקובצת של פושטי הרגל הבלתי משוחררים, שמותיהם וכתובותיהם. מתברר שזה לא רק שירות טוב לציבור, אלא גם מכשיר שדרבן פושטי רגל שלא דאגו להשתחרר מהמעמד ה"מכובד" הזה, לעשות פעולות כדי לסיים את הענין. אנחנו מכינים אותה פעולה לגבי חברות, כלומר פרסום רשימה של חברות שפשטו את הרגל.

ח.י. צדוק

איפה זה מתפרסם?

ש. ארליך:

שר המשפטים ח.י. צדוק: אני מציע שתשלח לחברי ועדת הכספים החוברת שיצאה. יש בה רק שמות וכתובות. כאמור אנחנו עומדים לעשות דבר דומה לגבי חברות שנתפרקו, שהן בפירוק שלא מרצון. חברה שהתפרקה מרצון מסוגלת לשלם את חובותיה.

האפוסטרופוס הכללי עושה פעולה חשובה

לגילוי רכוש.

האם יש הכנסות לאגף האפוסטרופוס הכללי?

ח. קורפו:

שר המשפטים ח.י. צדוק: כן. אני מציע שאולי בהזדמנות, לאו דוקא אגב דיון בתקציב, הועדה תזמין את האפוסטרופוס ותשמע ממנו על פעולות האגף. זה מוסד שחולש על רכוש גדול. הוא פועל כנאמן של אנשים, הוא איננו בעל הנכסים. ההכנסות אינן של האפוסטרופוס. אם נכס מכניס פירות, הפירות האלה אינם של האפוסטרופוס, אלא של בעל הנכס שבשמו הוא פועל, אדם שהוא נעדר, חולה בפש או כדומה. זה לא מתווסף לקופת המדינה. הוא מנהל הרכוש. זה שירות שהמדינה נותנת. למשל, עורך-דין שהאפוסטרופוס הטיל עליו לעבוד כסוכן בבדיקת הנכסים של אזור תכנית ל' גילה רכוש של 14 נעדרים בשווי של 5 מיליון לירות. ועוד תופעות כאלה.

פעולה בעלת חשיבות מיוחדת היא פעולה

לגילוי יהודים בעלי רכוש במזרח ירושלים.

האם נתגלה משהו?

א. אולמרט:

כן.

שר המשפטים ח.י. צדוק:

בהיקף רציני?

א. אולמרט:

אין לי כל הפרטים. אבל כל שאלה שתישאל, תבוא עליה תשובה בישיבה הבאה.

שר המשפטים ח.י. צדוק:

אני רוצה לשתף אתכם בדאגותי ובצרותי

בכל הנוגע לפרקליטות. מתוך שש פרקליטות מחוז בחרתי להביא לכם להדגמה שלוש שהן אופייניות, טיפוסיות. המצב בלשכות האחרות אינו שונה בהרבה.

במספר

בלשכת תל-אביב, פלילי, חל גידול/התיקים בשיעור של 25%-30%. יש שם 29 פרקליטים, בתוכם 10 פרקליטות. אותו מצב בערך קיים בחיפה והצפון, מבחינת גידול מספר התיקים. בחיפה והצפון פרקליטות אחת עוסקת גם בענינים פליליים וגם בענינים אזרחיים. אין שם אותה הבחנה שיש בתל-אביב. הפרקליטות שם משרתת את בתי-המשפט המחוזיים בחיפה ובצרת, ואת כל בתי-משפט השלום שבאותה סביבה. גם שם רצה המקרה שיש 29 פרקליטים, מהם 10 פרקליטות. במחוז המרכז יש 17 פרקליטים, מהם 10 פרקליטות.

מה המיוחד בזה שאתה מציין זאת?

א. רובין:

יש מגמה שעליה כשלעצמה אני מברך ושמח, שהולך וגדל מספר הפרקליטות בפרקליטות המדינה. יחד עם זאת צריך להתחקות אחרי סיבות התופעה הזאת.

שר המשפטים ח.י. צדוק:

מה עוד שזה מיוחד למדינה, ולא למקצוע בכלל.

י. בן-מאיר:

שר המשפטים ח.י. צדוק: כן. הולך ונוצר יותר ויותר מצב שפרקליטות המדינה הופכת להיות יחידה שבה מספר הנשים מגיע לקרוב ל-50%, וזה רחוק מאד מהפרופורציה שקיימת במקצוע המשפטים, בעריכת-דין. אני חושב שהדבר דומה קצת להתפתחות שקיימת בחינוך. זאת אומרת שבמשפחה שבה שני בנים הזוג עובדים, הפרקליטות הופכת - בגלל תנאי העבודה - למקור ההכנסה השני במשפחה

ולא למקור ההכנסה העיקרי, בגלל תנאי השכר. אני מאד מברך על כך שגשים באות לפרקליטות, הן מתקומות ועושות עבודה מצויינת. אני מצטער על זה שתנאי העבודה הם כאלה שמשפטים גברים אינם נמשכים לפרקליטות, ובמידה ניכרת יש גם פרישות ועל סף פרישה.

ג. קצב: אם הן עושות עבודה מצויינת, מה מקור הדאגה?

שר המשפטים ח.י. צדוק: אני הייתי רוצה שתנאי השירות בפרקליטות יהיו כאלה שיימשכו לפרקליטות אנשים מוכשרים, גברים ונשים כאחד, ללא אפליה. אני מצייין את העובדה שהתנאים הם כאלה שמשפחה שיש בה שני מפרנסים, המפרנס הראשי שהוא בדרך כלל הגבר, אינו הולך לפרקליטות. מאז שנת 1970 נתווספו לפרקליטות 2 גברים ו-10 נשים. לדעתי תופעה זו ראויה לתשומת לב.

ג. קצב: אינני מבינה מה כאן הבעיה.

שר המשפטים ח.י. צדוק: אני רוצה שיבואו גם גברים מוכשרים ולא רק נשים מוכשרות. ויש גברים מוכשרים. הם אינם באים. כאשר במקצוע עריכת-הדין אחוז הנשים אינו עולה על 15%-20% לפי הערכתי, ואילו ההתגייסות לפרקליטות היא בפרופורציה הפוכה מזו של גברים ונשים במקצוע, לדעתי זה ראוי לתשומת לב.

אנחנו עומדים בפרקליטות בפני צורך להגדיל במידה ניכרת את כוח האדם, בעיקר בשני מישורים, לטיפול בשני סוגי פשעים, שמחייב מאמץ מיוחד: פשעים כלכליים, מירמה, בעיקר פשעי מירמה ופשעי מס; ופשעים של אלימות שהתרבו בזמן האחרון. חלה הרחבה ניכרת של כוח האדם באגף החקירות של המשטרה, לטיפול במה שקוראים "פשעי הצווארון הלבן".

ח. קורפן: זאת איננה פונקציה שלכם.

שר המשפטים ח.י. צדוק: לא. אבל אחרי שמסתיימת עבודת המשטרה, מתחילות שתי פונקציות שכלולות במסגרת האחראיות של משרד המשפטים, וזו הפונקציה של הפרקליטות והפונקציה של בתי-המשפט. אני רוצה לומר שבמשך השנה הזאת, כשאנחנו עומדים בפני רפורמה במס הכנסה ובפני הנהגת מס ערך מוסף, נצטרך להגדיל את כוח האדם בפרקליטות ובמערכת השיפוט בצורה מקבילה להגדלת כוח האדם המטפל בחקירת פשעים, בעיקר בחקירת פשעים בשני התחומים האלה, במשטרה. לא הייתי רוצה להגיע למצב - ואני בהחלט רואה סכנה כזאת - שלמשל בענייני מכס או בלו או או מסים אחרים, בגלל שיקולים של כוח אדם אנחנו נראה את עצמנו נאלצים להעדיף הסדר על-ידי תשלום כופר על פני הסדר של הגשת משפט והענשה בכל חומר הדין, כפי שמתבקש בהתאם לחומרת העבירה.

לגבי מה שיתבקש אצלנו בעקבות הרפורמה במס הכנסה, אני רואה את העניין כך: לכשתונהג הרפורמה הזאת אני מצפה שהרוב המכריע של האזרחים, שביסודו של דבר הם אזרחים שומרי חוק, ואשר בהסדרים הקיימים נתפתו לדברים שונים שהם על הגבול בין החוקי והבלתי חוקי, יוכל לעמוד בחובותיו לפי חוק מס ההכנסה. לא ייעלמו מן העולם עברייני מס. כאלה תמיד יהיו. אבל אני חושב שעל-ידי הרחבת בסיס המס אנחנו נצמצם את הבסיס של עבריינות המס. ואז, על אותם עברייני המס האמיתיים, נוכל "לרדת" במלוא החומרה הראויה. לזה דרושים כלים, ונצטרך לקבל בפרקליטות את הכלים האלה.

לגבי פשעי האלימות - מלחמה יעילה באלימות מותנית בשלושה דברים עיקריים: א) פעולה משטרתית מיידית ומסועפת לגבי מוקדי הבריונות והאלימות, וזה עניין שהוא באחראיות המשטרה; ב) נקיטת צעדים כדי לנטרל את גורמי האלימות, צעדים החלטיים, מידיים; ג) שיפוט מהיר ומרתיע. קיימנו דיונים בנושא זה בין משרד המשפטים והמשטרה, והסיפור שלנו הוא כי במקרים של בריונות ואלימות יתבקש מעצר של העברייני בידי בית-המשפט, וייעשה מאמץ להביא אותו למשפט תוך כדי תקופת מעצרו, פרקליטויות המחוז נותנות זכות קדימה לתיקים המתעייבים לאללימות ובריונות, כי זהו תנאי מוקדם לקיום המשפט במועד סביר ובמהירות.

ח.י. צדוק

והתובעים מונחים להציג בפני בית-המשפט את המשמעות החמורה של התופעה ולטעון לענישה מהירה. מנהל בתי-המשפט ואני נבוא בדברים עם נשיאי בתי-המשפט המחוזיים ושופטי השלום הראשיים לקביעת סדרים בבתי-המשפט שיאפשרו איחוד הרכבים לטיפול בתיקים פליליים כאלה.

בכל מקרה שאדם נמצא אשם בעבירת אלימות, ואנחנו חושבים שהעונש שהוטל בערכאה הראשונה אינו מספיק ואינו הולם את חומרת העבירה, נערער לערכאה גבוהה יותר כדי למצות את ההליכים המשפטיים הפתוחים לפנינו בשביל להגיע להענשה מרתיעה.

אני רוצה לעבור לענין בתי-המשפט. קודם לכן אני רוצה לציין בסיפוק מסויים את קצב הטיפול בתיקי חנינה והפחתת עונשים. בסוף מרס 1974 היו תלויים ועומדים 1241 תיקים כאלה; בסוף מרס 1975 מספר התיקים התלויים ועומדים היה רק 362, כאשר זרם התיקים לא קטן במשך השנה הזאת, אלא אף גדל, והוא זרם בלתי פוסק. אנחנו מנסים להגיע למצב שכל בקשה לחנינה או להפחתת העונש תקבל שיפול תוך חודש-חודשיים, כאשר הטיפול בבקשות של אנשים שהם על סף כניסה למאסר צריך להיות מזורז וקודם על-מנת שהחלטה תיפול לכאן או לכאן לפני שמגיע מועד כניסתם למאסר.

ומכאן למערכת בתי-המשפט. אני יודע שיש אסכולה שלגבי התקציב של בתי-המשפט רוצה להשוות את ההכנסות של בתי-המשפט המגיעות למדינה לעומת התקציב של המדינה לקיומם של בתי-המשפט. אני אינני גורס את השיטה הזאת. אני חושב שכל דבר כזה הוא בפני עצמו, ואינני מציע שבת-המשפט יהיו איזה משק סגור שצריך לבחון כמה הוא מכניס וכמה הוא מוציא. אבל ההכנסות הן קנה-מידה להיקף הפעילות. ההכנסה שבת-המשפט הביאו בשנת 1973 היתה כ-26 מיליון לירות, מאגרות, אגרות נוסריון ומקנסות, למעט קנסות ברירה, זאת אומרת למעט קנסות שמשלמים אותם בלי שבית-המשפט מופעל. ההכנסה באותם פריטים בשנת 1974 היתה 42 מיליון לירות.

ח. קורפון: איך הכנסות יכולות להיות ביטוי לפעילות של בתי-המשפט?

שר המשפטים ח.י. צדוק: תיק אחד אינו קנה-מידה, אבל סך הכל ההכנסות הוא קנה-מידה; ודאי סך כל האגרות, שהן חלק ניכר, הוא קנה מידה. ובכן ההכנסה השנה היתה 42 מיליון לירות. זו עליה של כ-60%. ולא היתה כל העלאה של שיעורי האגרות. לדעתי צריך להעלות את האגרות. זאת כאשר התקציב במונחים נומינליים גדל ב-45%.

אני רוצה למסור על מינויי שופטים שהיו במשך השנה הזאת. בשנה זו נתמנו 9 שופטים מחוזיים, 10 שופטי שלום, 2 שופטי תעבורה. אילמלא זאת ששר העבודה, שהוא חבר בוועדה למינוי שופטים כשהיא יושבת במינויים של שופטים לבתי-דין לעבודה, היה תולה ולא יכול היה לבוא לאחת הישיבות, הייתי יכול לבשר לכם היום גם על מינויים למערכת שיפוט זו. אני מקווה שזה יהיה באחד השבועות הקרובים ביותר.

א. אולמרט: האם שונו השנה התקנים, או שזה רק מילוי תקנים?

שר המשפטים ח.י. צדוק: אתיחס לענין התקנים כשאדבר על עבודת בתי-המשפט.

אני חושב שאינני פטור מלומר כמה מלים על ענין המשכורות של השופטים, אם כי זו סמכות שהיא כולה שלכם, וודאי שאין ברצוני ואין בדעתי להתערב בענין זה התערבות ספציפית כלשהי.

ש. ארליך: זו סמכות פורמלית.

שר המשפטים ח.י. צדוק: אינני חושב שהיא סמכות פורמלית; אני יודע שהיא סמכות ממשית, וועדה זו יושבת,

דנה ומחליטה לפי מיטב שיקוליה.

ח.י. צדוק

בענין זה אני רוצה לומר רק שני דברים. אני יודע מתוך מגע עם מועמדים לשיפוט מקרב ציבור עורכי-הדין ששיעור המשכורת הוא גורם מרתיע. בזמן האחרון עמדתי בפני מקרה שאדם שאני מכיר אותו כעורך-דין בעל רמה מקצועית גבוהה, בא ביוזמתו ואמר שהוא מוכן להיות שופט. אני קפצתי על המציאה כמוצא שלל רב והתחלתי בטיפול לקידום הענין. כשנתברר לו בהמשך השיחות מה המצב בענין המשכורת, הוא חשב שזה למטה מהמינימום ההכרחי בשבילו. איגני יודע עדיין איך זה ייגמר. אבל במקרה זה זה השפיע השפעה מרתיעה.

הדבר השני שאני רוצה לומר הוא שאני מקוה שיימצא סידור לגבי משכורת השופטים, שהם יקבלו שכר בצורה מגולמת, בלי הצורות השונות של תשלומים מיוחדים, שבאופן מלא או תלקי הם בבחינת שכר בשם אחר. ספק אם זה הולם בכלל יחסים; ודאי אסור להעמיר שופטים במצב הזה.

איגני רוצה להלאות אתכם במספרים לגבי עבודת בתי-המשפט. מנהל בתי-המשפט יניח לפניכם טבלה עם המספרים. אני יכול לומר רק את הסך הכל בכל בתי-המשפט בשנת 1974 לעומת 1973. בשנת 1973 התחלנו עם 91 אלף תיקים תלויים ועומדים; נכנסו 303 אלף תיקים, נסתיימו 294 אלף תיקים. סיימנו השנה עם 100 אלף תיקים תלויים ועומדים, זאת אומרת ב-9,000 תיקים תלויים ועומדים יותר מאשר בשנה הקודמת. בשנת 1974 התחלנו עם אותם 100 אלף תיקים. מספר התיקים שנכנסו ונסתיימו במשך השנה הוא בערך אותו מספר, 314 אלף, ואנחנו מסיימים אותה עם אותם 100 אלף תיקים תלויים ועומדים. במספר הכולל בכל בתי-המשפט ההתקדמות היא בזה שמספר התיקים התלויים ועומדים לא גדל, הוא התייצב לעומת השנה הקודמת, אבל עוד לא הגענו להקטנת מספר התיקים התלויים ועומדים בסוף השנה.

לא אכנס למספרים לגבי בתי-המשפט לדרגותיהם. אגיד רק באופן כללי שכאשר מפרקים את המספר הזה בין שלוש הערכאות, המצב בבית-המשפט העליון הוא פחות או יותר יציב; המצב בבתי-משפט השלום הוא יחסית יותר טוב; נקודת התורפה ממשיכה להיות בתי-המשפט המחוזיים. על בתי-המשפט המחוזיים ועל מציאת האיזון המתאים בין בתי-המשפט המחוזיים ובתי-משפט השלום מרוכזות תשומת לבנו ופעולתנו, כאשר בתוך בתי-המשפט המחוזיים המצבור העיקרי הוא בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב. אני רוצה להדגיש שזה איננו בית-משפט המפגר בתפוקתו. למשל, אין פיגורים בבית-המשפט המחוזי בנצרת, ההספק לשופט הרבה יותר קטן מאשר בתל-אביב, אבל הזרימה של תיקים חדשים בתל-אביב היא גדולה, ואין אנחנו מטפיקים להדביק אותה.

אני רוצה לספר מה האמצעים העיקריים שנקטתי ושאיני עומד לנקוט. לפי שעה המקום היחיד שהגדלתי בו את תקן השופטים הוא בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב, על-ידי יצירת שלוש משרות נוספות מעבר לתקן שהיה בזמנו.

ח. קורפו: למה אנחנו דבקים במספר בתי-המשפט המחוזיים?

שר המשפטים ח.י. צדוק: שאלה זו מתעוררת רק לגבי תל-אביב, להלכה יכולה להיות מחשבה לחלק את בית-המשפט המחוזי בתל-אביב לכמה בתי-משפט מחוזיים. הענין הזה נבדק, והמסקנה היתה שניצור תוספת של נשיאים, אבל הבעיה לא תיפתר. כלומר היתה בדיקה בכיוון זה. לגבי בתי-המשפט המחוזיים האחרים הבעיה הזאת אינה קיימת, לא בירושלים, לא בחיפה, ודאי לא בבאר-שבע או נצרת.

כפי שאמרתי הגדלתי את התקן בשלושה שופטים. נשלים את כל המינויים בישיבה הבאה שתהיה בשכונות הקרובים. אני עומד לקחת שלושה שופטים מבית-משפט השלום ולמנות אותם כממלאי מקום שופטים מחוזיים לתקופה מסויימת, ועל-ידי זה לתת לבית-המשפט המחוזי בתל-אביב תוספת של ששה שופטים, שלושה קבועים ושלושה זמניים, על בסיס של הסדר עם נשיא בית-המשפט המחוזי בתל-אביב ששה שופטים מחוזיים, לאו דוקא ששה אלה, יישבו על חיסול פיגורים. זאת אומרת שמספר שופטים כמספר השופטים לפי התקן הישן יטפלו בעבודה השוטפת, וששה שופטים - שלושה שופטים מחוזיים חדשים ושלושה זמניים - יטפלו במיוחד בחיסול פיגורים.

ח.י. צדוק

יחד עם זאת, לפני זמן לא רב קיבלה הכנסת חוק המגדיל את סמכות בתי-משפט השלום בעניינים אזרחיים ל-50 אלף לירות וגם משנה במשהו את ההליך של בקשה לרשות לערער. באותם מקרים שהערעור מותנה בקבלת רשות, עד עכשיו המצב היה שניתן היה לקבל רשות לערער גם מבית-המשפט שממנו מערערים וגם מבית-המשפט שאליה מערערים. כלומר היתה הזדמנות כפולה. ההזדמנות הכפולה הזאת נשארת גם בעתיד לגבי ערעור על פסק-דין סופי מבית-משפט מחוזי לבית-המשפט העליון, כאשר בית-המשפט המחוזי ישב כערכאה של ערעור מבית-משפט השלום. אבל לגבי כל ערעור בהליכי הביניים ובהחלטות ביניים, מעכשיו תהיה רק הזדמנות אחת, והיא בבית-המשפט היורג גבוה.

ועדת החוקה, חוק ומשפט עוסקת בחוק הפיזיים לנפגעי תאונות דרכים. יש התקדמות, ויהיה זה חשוב מאד אם תוכלו לעזור לי להחשת התהליך הזה. זו תהיה הקלה משמעותית מאד בבתי-המשפט המחוזיים. כל ההתדיינות על רשלנות ורשלנות תורמת תחוסל. ההקלה לא תהיה מיידית, כי תיקי תאונות דרכים שקדמו לקבלת החוק יתבררו לפי החוק הישן. אבל בהדרגה תהיה הקלה ניכרת בעומס בתי-המשפט. אנחנו מנסים להציע חוק להרחבת העבירות המינהליות שבהן תחול ברירת קנס. ענין זה הוכיח את עצמו באותם דברים שהוא הופעל. יש בידינו עוד כמה הצעות חוק. לועדה זו אנחנו חייבים תודה על האישור של העלאת שיעור הריבית מ-15% ל-22%.

אני רוצה להוסיף עוד דבר אחד. אני הולך לקראת רפורמה מרחיקה לכת בפרוצדורה האזרחית. אמרתי כבר בהזדמנות אחרת שאני נזהר מאד ברפורמה בפרוצדורה הפלילית, כי שם צריך לזקק כחוט השערה כשמדובר בזכויות היסוד של האיש הנאשם, אם כי גם שם יש מקום לשינויים. אבל בפרוצדורה האזרחית המהירות היא אלמנט הכרחי של הצדק עצמו. אנחנו הולכים לקראת פרוצדורה הרבה יותר פשוטה, עם פחות הליכי ביניים, עם הרבה יותר גילוי הטיעון וחומר הראיות כבר בשלב של הגשת כתבי הטענות, עם תפקיד הרבה יותר פעיל לשופט במהלך הדין. כשהדבר הזה יפעל, אני מקווה שהשמרנות של עורכי-הדין והשופטים לא תסכל על המגמה של הרפורמה הזאת בפרוצדורה האזרחית.

ש. ארליך: מדוע מוותרים על רפורמה בחוק הפלילי? גם שם יש בעיות.

שר המשפטים ח.י. צדוק: לא אמרתי שאני מוותר על רפורמה שם. גם שם יש מה לעשות, אבל אמרתי שבפרוצדורה הפלילית אני ניגש להצעות שינויים בזוהרות הרבה יותר גדולה, כי שם קיים האספקט של זכויות הפרט, הנאשם, בעוד שבפרוצדורה האזרחית אפשר לנהוג מידה הרבה יותר גדולה של חרות בפרוצדורה.

יש שלושה דברים שאני רוצה להביא לידיעת הועדה, והם ועדות שמינתי לנושאים שנדמה לי שלועדה זו יש ענין מיוחד בהם. מינתי ועדה בראשות השופט אשר, שצריכה להציע כללים לדרך מינוי של כונסי נכסים, מפרקים ונאמנים, ולקבוע קריטריונים לשכר השירות של כונסי נכסים, מפרקים ונאמנים. הועדה השנייה, בראשותו של עו"ד יובל לוי, מרצה בכיר באוניברסיטת תל-אביב, צריכה להמליץ המלצות בנושאים של אחריות הגופים המנהלים להקמתם ולהפעלתם של מנגנוני ביקורת חשבונות פנימית בחברות; קביעת הזיקה, הנוהלים והיחסים בין הנהלות החברות ובין מנגנוני הבקרה הפנימית ובין רואי החשבון; הגברת אי-התלות של רואי-החשבון כלפי החברות שבהן הם מבצעים את הביקורת. במלים אחרות: ועדה בהרכב נכבד שצריכה להמליץ המלצות בכל מערכת היחסים שבתוך כל חברה בין המנגנון המבצע של החברה, בין מנגנון הביקורת הפנימית ובין רואי-החשבון של החברה.

בעקבות הדין-וחשבון של מבקר המדינה על לשכת עורכי-הדין, אני עומד לדון עם לשכת עורכי-הדין על הצעדים הדרושים לייעות ולהחשת הליכי השיפוט המשמעת של עורכי-דין. ענין זה השתהה קצת בגלל הבחירות בלשכת עורכי-הדין והקמת המוסדות אחרי הבחירות. אבל זה דבר ראשון שעומד בין הלשכה וביני מיד אחרי שהמוסדות יוקמו.

היו"ר י. קרגמן: אני מודה לך מאד על הסקירה המקיפה. רשות הדיבור לחבר הכנסת קורפו.

ח. קורפו

ח. קורפו:

לפני שאגש לנושא עצמו אני רוצה להעיר הערה אחת לגבי מעמד בתי-המשפט ומשרד המשפטים בעיני הציבור. לא נשארו לנו הרבה נכסים שיש להם הילה במדינה הזאת. זה אחד הנכסים הבודדים שעוד יש להם מעמד מיוחד בעיני הציבור. השר חייב לעשות הכל כדי לשמור על המוסד הזה, וגם לא לתת לממשלה לפגוע ביוקרתו. לא ייתכן שהיועץ המשפטי לממשלה ימליץ בפני הממשלה להשעות יושב-ראש מועצת מנהלים של חברה, והממשלה תעשה את ההיפך. והיה מקרה כזה.

שר המשפטים ח.י. צדוק: הממשלה לא עשתה את ההיפך.

ח. קורפו:

השר האחראי אמר לדירקטוריון של החברה: אתם תפעלו כפי הבנתכם. פירוש הדבר: תעשו את ההיפך ממה שהיועץ המשפטי אמר. אחד העקרונות הוא שצדק צריך גם להיראות. יש בציבור תחושה קצת לא נעימה לגבי העמדתם לדין של אנשים שמעורבים בפרשיות שחיתות. יש הרגשה של איפה ואיפה, מצד אחד אזרחים פרטיים שכלפיהם מופעל הדין בכל חומרתו, לעומת מקורבים למלכות. מספיק לראות באיזו מהירות נעשה הטיפול בבן-ציון, ובאיזה קצב נעשה הטיפול בצור, קריב ורכטר. המישור היותר חמור הוא ענין שמות המשפחה של האנשים. זה חמור מאד מבחינה חברתית. בציבור מתקבל רושם שמי ששמו צור, רכטר, קריב, יכול להסתובב זמן רב עד שיוצא נגדו כתב אישום, ואילו מי ששמו בוזגלו - לא כך.

אני רוצה לקרוא קטע מפסק-דין של השופט עציוני בערעור אזרחי 618/73. הוא אומר: "לפני שאסיים את כתיבת פסק-דין זה, אין אני יכול להימנע ממספר הערות הנוגעות למהלך המשפט עד הגיעו לשלב הערעור. בצדק עשוי לשאול האזרח, בין אם הוא התובע או הנתבע, איך קרה הדבר שתביעה שהוגשה בסדר דין מקוצר ביום 3.5.67 הגיעה לידי סיומה כעבור שבע שנים תמימות". הוא מאריך על כך את הדיבור, ומאשים בזה את כל הצדדים.

באותו פסק-הדין הוא מצטט קטע מתוך הפרוטוקול ואומר: "לדוגמה ברצוני לצטט מתוך הפרוטוקול, ע' 99, את חילופי הדברים בין באי-כוח הצדדים והחלטת השופט מיום 1.9.69: "עו"ד סיני: השעה היא 13.00 ובשלב זה אני מבקש דחיה. עו"ד אמיתי: אני מתנגד לדחיה. אבקש לסיים העדות היום. עו"ד סיני: לא אוכל היום, כי השעה מאוחרת. צו: לא אכריח עו"ד להמשיך ולנהל משפט אחרי השעה הרגילה". זו אחת הדוגמאות שהשופט מביא כיצד דיון בסדר דין מקוצר נמשך שבע שנים.

יש לפני דו"ח שהוזמן כנראה על-ידי הנהלת בתי-המשפט, על ניתוח ושיפור מערכות שיפוט בארץ. יש בו קטע המדבר על כל הגורמים שמביאים לכך שיש הצטברות כה גדולה של תיקים תלויים ועומדים שאין אפשרות להשתלט עליהם במערכת הקיימת. אחד הדברים שהוא מתייחס אליהם הוא תשומות זמן בלתי מנוצלות של שופטים. ונאמר בדו"ח: "סך הכל הזמן האובד עקב אי-הימצאותם של שופטים באולם בשעות המקובלות נמצא למעלה מ-35%. בתל-אביב מוערך זמן זה ב-35% בעניינים האזרחיים, ו-38% בעניינים הפליליים, ובחיפה מגיע חלק הזמן האובד מהסיבה הנ"ל ל-39% בקירוב".

אינני מתכוון חלילה לבקר את השופטים או לפגוע בכבודם. לעומת 60 שופטים מחוזיים, כשאנחנו יודעים ש-3,000 פרופסורים באוניברסיטאות נותנים 8 שעות בשבוע, ודאי ש-22.5 שעות ששופט צריך לתת זה הרבה מאד זמן. ובכל זאת יש להביא את זה בחשבון כשאנחנו בודקים מה הסיבות להצטברות הגדולה של הפיגורים.

יש בדו"ח זה טבלה שמצביעה על כך שהמצב ילך ויחמיר. בתובענות ממונות, תביעות שהוגשו עד 1.1.73 זמן השהיה שלהן יהיה 34 חודשים; תביעות שהוגשו ב-1.1.75 - זמן השהיה שלהן יהיה 40 חודשים; תביעות שהוגשו ב-1.1.76 - זמן השהיה שלהן יהיה 43 חודשי שיפול. אותו דבר לגבי תביעות בענייני מעמד אישי: 8 חודשים ב-1973, 12 חודשים לגבי תביעות שהוגשו ב-1.1.75, 14 חודשים לגבי תביעות שהוגשו ב-1.1.76. תיקים פליליים אצל דן יחיד: 17 חודשי שיפול בתביעות שהוגשו ב-1973; 23 חודשים - ב-1975, 26 חודשים לגבי תביעות שהוגשו ב-1976. תיקים פליליים בהרכב: 11 חודשי שיפול. בעניינים פליליים, מ-5.5 חודשי שהיה ב-1973 זה יגיע ל-10 חודשי שהיה ב-1976.

ח. קורפו

הדו"ח מגיע למסקנה שיש היום מחסור גדול בשופטים. אם מספר השופטים בתביעות פליליות היום יהיה 8.2 לעומת 4.7 שופטים, כפי שהמזב הוא היום, נגיע בעוד 13 חודש לנקודת האיזון, כלומר לכך שהפיגורים לא יגדלו.

אשר להמלצות המופיעות בדו"ח - נאמר בו שקודם כל יש להגיע להגדלת תשומות השיפוט. "הגדלת תשומות שיפוט איננה מתקבלת בהכרח רק על-ידי הוספת שופטים חדשים למערכת הקיימת. כפתרונות קודמים לכך יש לשקול שורה ארוכה של הצעות לשיפורים שישומן שקול להגדלת תשומות שיפוט".

ההצעה הראשונה המוצעת בדו"ח זה היא בלימת מספר התיקים המוגשים היום לערכאות הקיימות, וזאת על-ידי השלת סנקציות על תביעות קצטורניות; הקמת ועדות בוררות; הקמת שריבוזלים מיוחדים לטיפול בתביעות פיצויי בזיקין בתיקי תאונות דרכים; הקמת "בתי משפט - זוטא" לתביעות זעירות אשר סכומן אינו עולה על 1,000 לירות, הפועל לפי כללים פרוצדורליים גמישים ומביא למיצוי מהיר של החוק.

כל החומר הזה היה בפני הנהלת בתי-המשפט בסוף 1973. רק לגבי חלק מיזער מזה שמענו התייחסות של השר על תיקונים שכבר בוצעו.

הצעה שניה היא הפחתת מספר התיקים במערכת. בקשר לזה נאמר: "השגת מטרה זו יכולה להיעשות בדרך של הגדלת היחס של מספר התיקים המסתיימים בפשרה (בכל שלב של המשפט) בהשוואה למספר התיקים המסתיימים בסדר דין רגיל". "הגדלת שיעור הריבית (לצד שנמצא אשם) והחלת הריבית לכל התקופה אשר מתחילה ביום התאונה ומסתיימת בעת מתן פסק-הדין; חיוב בהוצאות בעת מתן פסק-דין למתסיין שהוצעה לו במהלך הדיון פשרה מתקבלת על הדעת בשים לב לתוצאות המשפט; קדם-משפט - המנוהל כיאות ובצמוד לתקנות אותן קבע המחוקק".

הצעה שלישית היא קיצור זמן הדיון, ע"י צירוף תביעה אזרחית למשפט פלילי; הקמת ועדות בוררות שתפקינן יהא לקבוע את גובה הפיצוי הכספי המגיע לנפגע; הגשת חקירה ראשית בכתב; הגשת סיכומים בכתב וקיצור הזמן המכסימלי המוקצב לכל צד להגיש סיכומים; הגשת ערעורים בכתב.

על-ידי לאחר מכן באה ההמלצה להגדלת תשומות השיפוט, /ניצול טוב יותר של זמן השיפוט; מאגר תיקים מרכזי; שמיעת המרצות לפני ההפסקה ועם סיום יום העבודה, במקום הנוהג המקובל היום לדון בהמרצות בתחילת יום העבודה; הנהגת נוהל דיון שיביאו לניהול תקיף והחלטי של השופט המחזיק ברסן המשפט, מבלי לפגוע בזכויות הפרט, ואשר יוליך לסיום מהיר, הוגן וצודק לכל הצדדים. לשם כך יש להנהיג ימי עיון, קורסים והשתלמויות לשופטים.

המלצה חשובה נוספת - והדבר הוא בידי הנהלת בתי-המשפט - היא תוספת שעות שיפוט. בדו"ח מצביעים על כך שעבודת המערכת בהיקף מלא בימי ו' שקולה כתוספת כוח אדם שיפוטי בשיעור של 20%. כן יש המלצה להפעיל את בתי-המשפט בשעות אחר הצהריים. דבר זה יכול לתרום תרומה חשובה מאד לחיסול הפיגורים. המלצה נוספת היא עבודה בפגרה. הדבר יתן תוספת של 20% לשעות השיפוט הקיימות בשנה. קביעה מחודשת למקרים בהם ישב דן יחיד ומקרים בהם ישב הרכב, שמענו על כך.

המלצה בעלת חשיבות היא זו המדברת על הוספת שופטים חדשים; קיצור זמן ההמתנה של תיקים במערכת. בקשר לכך יש כמה המלצות. לא שמענו על כך דבר בדברי השר.

מ. נכט: בישיבה הבאה אתייחס לכל הנקודות האלה.

היו"ר י. קרגמן: קיבלתי זה עתה ידיעה שחבר הכנסת עוזי פינרמן נפטר.

(חברי הועדה מכבדים את זכרו בקימה)

היו"ר י. קרגמן: נפסיק את הישיבה לעשר דקות:

ח. קורפו

היו"ר י. קרגמן:

אני מחדש את הישיבה.

ח. קורפו:

יש לציין את התיקון ששר המשפטים הביא לגבי אפשרות מתן רשות ערעור רק לאינסטנציה שלפניה מערערים. בית-המשפט העליון העיר על כך במספר רב של פסקי-דין.

בהזדמנות זו אני חושב שיש להסב את תשומת לב השר להערות חוזרות ונשנות של בית-המשפט העליון לגבי סעיפים סותרים. יש מספר גדול של חוקים שיש בהם סעיפים סותרים, וכדאי היה שמישהו יתן דעתו על תיקון הדברים, ולא לתת לבית-המשפט עצמו לחפש לכך פתרון.

אני רוצה להסב את תשומת לב השר שלא צריך לגלות חריצות מיוחדת בתיקון חוקים רק כשרוצים להציל מיליון לירות ממס שבח מקרקעין. דוקא כאן החריצות אינה במקומה; חקיקה כזאת אינה רצויה, כי זו תהיה חקיקה רטרואקטיבית. מוטב לתקן את החוקים לעתיד. יש צורך להביא תיקונים במועדם, לאו דוקא כאלה שמביאים רווח לאוצר. לא זה צריך להיות קנה-המידה היחיד.

אני רוצה רק להזכיר את ענין הייעוץ המשפטי בכנסת. בזמנו העליתי זאת. לא אכנס לזה עכשיו. יש בעיה של בתי-דין לעבודה.

אסתפק בהערות אלה.

צ. גרשוני:

אתחיל מענין הייעוץ המשפטי לכנסת.

ענין זה אינו יורד מסדר יומה של ועדת הכספים. אני עצמי העליתי אותו מספר פעמים, והענין לא בא על סידורו ולא הובהר סופית. אני מדבר על הייעוץ המשפטי לכנסת ולוועדת הכספים. השאלה היא מדוע היועץ המשפטי של הכנסת וועדת הכספים הוא איש משרד המשפטים. כבר דובר על כך הרבה, היו על כך בירורים עם שר המשפטים הקודם, היה בירור עם היו"ר הכנסת הקודם, מר ברקת ז"ל, ועם היו"ר הכנסת הנוכחי, מר ישעיהו, ייבדל לחיים ארוכים. בכל הבירורים האלה נאמר שיש בזה יותר מפגם אסתטי; הדבר נוגע בעצם השורשים של משרד קונסטיטוציוני, שיש בו הפרדה של רשויות. הכנסת לפי מהותה ותפקידיה צריכה לבקר את פעולות הממשלה, לבדוק אותן ולייעץ לה. כיצד ייתכן שהיועץ המשפטי שלה בענינים יסודיים ביותר יהיה כפוף מבחינת משכורתו קודם כל, לשר המשפטים. ואם הוא כפוף לו מבחינת המשכורת, אז זה לא רק משכורת. כולם אמרו תמיד שזה לא יכול להיות כך, אבל זה נמשך כבר כמה כנסות. אני רוצה לדעת את דעתו של שר המשפטים בנדון. לועתי זה דבר שצריך לשים לו קץ, כי הוא פוגע ביותר. אני יודע שזאת גם דעתו של היועץ המשפטי שלנו, זו הרגשתו. אני שמעתי פה, לפחות פעם אחת, אם לא יותר, שבמקרה מסויים לא נוח לו שהוא צריך לייעץ לכנסת ולוועדת הכספים כשבאותו ענין הוא צריך לייצג את עמדת הממשלה. ולפעמים יש פה סתירה.

אני מתכוון להעלות את הענין הזה מדי שבוע, כי אני רואה אותו כענין מהותי ביותר.

הייתי רוצה לשמוע בענין היועץ המשפטי לממשלה. לפי בנין התקציב היועץ המשפטי לממשלה הוא חלק מהמערכת של משרד המשפטים. אם הוא חלק אורגני של משרד המשפטים, הרי חלה עליו הכפיפות של משרד המשפטים. זה לא בדיוק לפי התפיסה כפי שאני מבין אותה. התפרסמה בציבור דעתו של שר המשפטים על אחריות מיניסטריאלית. אם הייעוץ המשפטי לממשלה הוא חלק ממשרד המשפטים, האם האחריות המיניסטריאלית על הייעוץ המשפטי חלה על שר המשפטים?

בזמנו הוקמה ועדת שמגר לענין בנק ארץ-ישראל-בריטניה, ובכתב הסמכות של הוועדה מטעם הממשלה היתה גם השאלה באיזו מידה יעיל הפיקוח של בנק ישראל על הבנקים. ועדה זו כבר יושבת זמן רב. הגשתי בענין זה שאילתה לשר המשפטים והוא ענה לי אז שהיא תגמור את עבודתה תוך מספר שבועות. מאז עברו לפחות 16 שבועות, אולי אפילו 20. מה המצב בענין זה? מתי תסיים הוועדה את עבודתה ותגיש את מסקנותיה?

י. פלומין

בעמ' 4 של הצעת התקציב מופיע סעיף הרחבת דיוור, בסכום של 400 אלף לירות.

י. פלומין:

מהו הסעיף הזה?

זה מיועד לטאבו רמת-גן, ומדובר בשכירות.

צ. טרלון:

י. פלומין: בעמ' 7, פעולות האפוטרופוס הכללי, יש סעיף גילוי רכוש וחקירות, 200 אלף לירות. זה חלק מהפעולות שאתם מבצעים בתור נאמנים, אבל אתם גובים שכר מסויים בעד הטיפול בנושא. הסכומים שנגבים כאן הם 50 אלף לירות, למעט פעולות של בתי-המשפט, מזה 25 אלף לירות הכנסת. היות ואופי הטיפול הזה הוא אופי של שירות לציבור, ואנחנו רוצים להגיע למצב שאגרה תכסה את ההוצאות, האם אינכם חושבים שצריך להגיע למצב קצת יותר מציאותי של השכר לעומת ההוצאה? בסופו של דבר אלה נושאים שהם אינטרס של היחיד.

בעמ' 10 יש סעיף החזקת מכוונות צילום, הוצאה של 35 אלף לירות. זה שירות שאתם גותנים לציבור הרחב. ההכנסות משירות זה מסתכמות בסך הכל ב-15 אלף לירות בלבד. אם זה שירות, הוא צריך להיות בנוי כך שההכנסות יכסו את ההוצאות. בדרך זה יש עוד סעיף של 100 אלף לירות למכוונות צילום. ההשקעה וההוצאות ההחזקה הן גדולות.

בסעיף מיכון בתי-משפט לתעבורה (עמ' 10) יש קפיצה רצינית בתקציב לעומת 1974. הייתי מבקש לקבל על כך הסברים.

בעמ' 12, סעיף 261/11, עובדי בית-משפט השלום בבאר-שבע, יש תופעה מענינת: ב-1974 היו 31 עובדים; ב-1975 ירד המספר ל-29, ואילו השכר יותר מאשר הוכפל. אצי יודע שיש הנחיות של החשב לתוספת מסוימת של 30%-50% שכר, תוספות יוקר וכו'. אבל כשיש ירידה במספר העובדים והשכר גדל ב-100%, נדמה לי שמהו כאן איננו כשורה.

הוא הדין לגבי סעיף 761/11 (עמ' 15), עובדי נקיון. יש צמצום המנגנון ב-3/8 משרה, אבל המשכורת קפצה מ-333 אלף ל-725 אלף לירות. זה מעורר תמיהה. גם בבית-הדין האזורי בתל-אביב (עמ' 17), שיעור הגידול הוא כ-100%.

בעמ' 19 מופיעים חמשה פריטים של 100 אלף לירות כל אחד, לתכנון בנין חדש בתל-אביב, תוספת בניה, תכנון רעיוני בחיפה, בבאר-שבע ובירושלים. האם הכוונה לתכניות חדשות שאינן מהוות המשך של התכנון שהיה בעבר? בעמ' 50, בסבלת ריכוז הצעת תקציב הפיתוח לשנים 1973-1975, מתארים את זה בתור תכניות המשכיות. אינני רואה מספרים מקבילים בשנים 1974 או 1973, כלומר שזה מקביל ל-1972. אם אפשר היה להקפיא את זה כמה שנים, האם אי אפשר להקפיא את זה לעוד מספר שנים, נוכח המצוקה התקציבית?

בקשר לאיחוד הטאבו עם מס שבת מקרקעין, תוספת מס - הבינותי שהדבר צריך היה להביא לחסכון בעובדים במשרד המשפטים, היות וכל פעולות הטאבו עוברות עכשיו למנגנון משרד האוצר. משרד האוצר שוען לצורך בתוספת כוח אדם כתוצאה מכך שהועברו אליו סמכויות נוספות. האם העברתם את העובדים למשרד האוצר? נדמה לי שזה לא מצא ביטוי בתקציב.

לגבי רשם החברות - צוואר הבקבוק בטיפול ברישום חברות הוא דבר שעוד לא בא על תיקונו. זה עדיין ענין של ששה שבועות עד חודשיים, אם הכל כשורה. ובהקשר זה: שלחתם את הטופס הבסיסי של החברות, דו"ח שנתי לרשם החברות. זה טופס מענין, אבל שלחתם אותו רק במקור, בלי העתק, ואי אפשר לצלם אותו. שפטים כאלה הנשלחים לאזרחים על-מנת שיחזרו אליכם צריכים להישלח עם העתק.

זה ייעשה.

צ. טרלון:

י. פלומין: לענין לשכת רואי חשבון - קיימת היום אפליה בין שני סוגי המקצועות החופשיים. במקצוע עריכת דין רוב הבעיות המקצועיות מוסדרות בתוך לשכת עורכי הדין, ואילו לשכת רואי החשבון לא זכתה להכרה סטטוטורית, לפחות לא באותה מידה

י. פלומין

כמו לשכת עורכי הדין. יש גידול במספר רואי החשבון, בריבוי הסמכויות והתפקידים שמוטלים על ציבור זה, ויחד עם זאת לא נותנים לו להסדיר את בעיותיו באופן פנימי. הגיע הזמן לשקול את הדבר מחדש.

שמענו הבוקר ברדיו על התביעה שהוגשה נגד מיכאל צור. הוגש כתב אישום רק לגבי עבירות שבוצעו בחמש השנים האחרונות. 14 פרטי האישום מתייחסים לעבירות שנעשו בחמש השנים האחרות. זכון שיש דיני התיישנות וחנינה, אבל זה אינו מונע את הגשת התביעה על עבירות שנעשו לפני כן. מבחינת החשיבות הציבורית, אפילו שהדבר לא היה נדון בבית-המשפט מתוך טענת ההגנה על התיישנות, התביעה היתה צריכה להיות מוגשת על כל העבירות, בגלל משמעותן הציבורית.

לפני כמה חודשים העליתי בצורת שאילתה את ענין המתנות לעובדי ציבור. אני רוצה לקדם בברכה את הודעת השר מלפני כמה שבועות שענין זה נמצא בטיפול.

מ. נסים:
יש לי טענה קשה לשר, שהבעתי אותה במכתב שיגיע אליו בימים הקרובים, על שום מה ראתה הממשלה להגיש הצעת חוק בנושא שהוגשה עליו הצעת חוק על-ידי חבר הכנסת שובל לפני כמה חודשים, כאשר הממשלה סירבה שהדיון על הצעת החוק יהיה בתוך החודשיים שבהם יש לממשלה כביכול וטו.

לגבי מס שבח מקרקעין - הועבר עומס גדול של עבודה מאגף רישום והסדר מקרקעין, מלשכות רשמי המקרקעין, אל מס שבח מקרקעין באוצר. לפי מה שאני רואה בהצעת התקציב לא פחת מספר העובדים של אגף רישום והסדר מקרקעין; הוא אף עלה באזורים וגם בהיקף ארצי. אינני יכול להבין זאת, מדוע יחד עם הסמכויות לא הועברו גם העובדים. אנשי מס שבח מקרקעין מתרעמים זה חודשים אחדים על עומס עצום של עבודה שהועבר אליהם, בלא תוספת כוח אדם, דבר שגורם נזק גם לאזרח הפונה וגם לאוצר המדינה, כי במקום להוציא שומות תוך ימים ספורים, צריך להמתין לעתים שבועות. אני מבקש מאד שיעשה משהו על-מנת שהעומס הרובץ היום על מס שבח מקרקעין יוקל, על-מנת שהשירות הניתן לציבור יינתן בתוך זמן סביר.

השר דיבר על בעיית הסיוע המשפטי. לא הבינותי זאת. נאמר על ידו שייקבעו קריטריונים לפיהם הסיוע המשפטי יהיה צמוד ל-125% מהזכאות לתשלומים הסוציאליים. מה הם התשלומים הסוציאליים? אני מבקש הבהרה בענין זה.

צריך לעשות לא מעט כדי להקל בענין העברות של זכות חכירה, להבדיל מהעברות של בעלות. בעוד שהעברת בעלות בדרך כלל היא פשוטה, ובאחרונה נעשתה עוד יותר קלה לביצוע ופחות ביורוקרטית, הרי בהעברות של חכירה יש נתיב יסורים גדול. אינני מציע דרך, אינני חושב שזה תפקידי. יש ביורוקרטיה בוראה, ניירת מיותרת, התרוצצות בין רשויות רבות למעלה מהצורך. לדעתי משרד המשפטים ומינהל מקרקעי ישראל חייבים לשקוד על צמצום הפרוצדורה באשר להעברות של חכירה.

לא שמענו מה התחדש בעולם ההוצאה לפועל. היו לנו תמיד טענות על מצב בלתי מניח על הדעת בהוצאה לפועל, על הספק מועט וכיו"ב. מה התקדם בשטח זה?

השר רמז על הצורך להעלות את אגרות בתי-המשפט. לדעתי יהיה זה צעד לא נכון. כי אמנם יש מה שקרוי דחיית תשלום אגרה, ומי שהוא במצב כלכלי לא טוב, יש לו דרך להגיע להגשת תביעה וכיו"ב. אני סבור שהשירות של בתי-המשפט אינו צריך להיות כזה שהפניה אליו תהיה כרוכה בתשלום מס גבוה.

מ. נכט:
הגשת בג"ץ היום כרוכה בתשלום של 25 לירות בלבד.

מ. נסים:
אינני מתכוון רק לבג"ץ. באגרות של היום יש תשלום של סכום קבוע, פלוס אחוז מסויים מהתביעה. גובה התביעה תמיד עולה. תביעת נזיקין שהיתה לפני שנתיים 20 אלף לירות, שווה היום 100 אלף לירות. ההכנסות יבואו מסעיף

מ. נסים

זה. לכן אינני חושב שיש מקום להעלות את האגרות. יש אולי לתקן דברים שהם מעוותים היום. אני מסכים שהגשת בג"ץ לא צריכה לעלות היום 25 לירות.

לגבי המצב בבתי-המשפט - כל צמצום בפייגורים יבורך, השר סיפר שימנו שלושה שופטי שלום להיות שופטים מחוזיים בפועל בתל-אביב. הכוונה ודאי לא לחודש-חודשיים, אלא לתקופה ממושכת, אפילו עד שנה. לעומת זאת העלינו את סמכות בתי-המשפט השלום עד 50 אלף לירות. השאלה היא מה הועלנו? עכשיו יהיה פייגור בבתי-משפט השלום.

נושא אחרון בקשר עם בתי-המשפט הוא בדבר ריענון בתי-המשפט. שופט מכהן בתפקידו עד צאתו לקיצבה, ומטבע הדברים יש איזו קפיאה בהלך המחשבה, בעבודה, מתוך שיגרה. זה אנושי ביותר. מה התכביות של מינהל בתי-המשפט ומשרד המשפטים כדי לפתור בעיה זו? הצעתי פעם להנהיג שנת שבתון או חצי שנת שבתון, יציאה להשתלמויות יותר ארוכות, משהו יותר מהותי. זה חשוב מאד לשופט ולמשפט. הייתי מציע גם שתהיה אפשרות ששופט עליון יישב במשך תקופה של חודשים אחדים בבית-המשפט המחוזי.

החוק מאפשר זאת.

מ. נכט:

הייתי מציע הפעלת האפשרות הזאת. הדבר חשוב גם לדרגות הגבוהות.

מ. נסים:

מערכת בתי-המשפט מצפה הרבה שנים לייעול ולהרחבה. אם התקציב גדול רק כמידת ההתייקרות, זה אינו עונה עדיין על צרכי המערכת השיפוטית. לדעתי המערכת השיפוטית צריכה להיות יותר מבוססת מבחינה כלכלית.

א. אפרת:

בצדק התחיל שר המשפטים את סקירתו מעניין רישום מקרקעין. יש רגישות רבה בעניין זה, יש הרבה טענות לטאבו, יש פייגור עצום. יש הרגשה שבכמה מחלקות קיים עדיין כל מה שהיה בתקופת המנדט ובתקופת התורכים. שטח זה של רישום מקרקעין דורש יותר תשומת לב.

באשר ליועץ המשפטי - התרשמתי היא שיש יותר מדי נושאים וועדות הקשורים עם היועץ המשפטי. לדעתי לא צריך היה להכניס את היועץ המשפטי באופן אישי לוועדה בעניין בנק ארץ-ישראל בריטניה. העניינים הכלכליים, הדורשים הרבה תשומת לב ותגובות מהירות של היועץ המשפטי, הם רגישים מאד. נוסף לזה יש שורה של דברים אחרים בעלי אופי פלילי, שנדמה לי שמוטב היה פחות לראות את היועץ המשפטי מעורב בהם באופן מתמיד. אין לי עצה. צריך קצת לחלק את העומס. הוא גדול מאד. זה גם מעמיד את היועץ המשפטי במצב שהוא מופיע כאישיות מרכזית, כמעט בדרגת שר, במערכה כבדה. אני חושב שגם מבחינה אסתטית צריך למצוא קני-מידה אחרים לגבי הפרסום, והעמדת הנושא במקום הנכון.

יש בעיה של הדלפת שמות של נאשמים שטרם נשפטו. המערכת המשפטית, כולל המשטרה, נפגעו מאד במכת ההדלפות. משרד המשפטים מוכרח לחשוב על מערכת משלן שתסדיר יותר את עניין הפרסומים. למשל, פרשת רצח רחל הלר. העניין הזה סבל מטלטולים חמורים ביותר של דעת הקהל, והמבוכה היתה גדולה. היו מקרים גם בשטח הכלכלי שפרצו החוצה בטרם זמן, כשהיו עדיין בטיפול המשטרה ומשרד המשפטים. אני רואה את משרד המשפטים כאחראי ראשי בעניין זה.

לגבי קולת העונשין - מתוך שיחות עם שוטרים אני יודע שהם מתאוננים על קולת העונשים. הם משקיעים מאמצים עצומים לגילוי הפשע ואיתורו, ולבסוף הפושע יוצא בעונש קל. קולת העונשים, מהדרגות הנמוכות עד הגבוהות, פוגעת במערכת המוסר ובבתי-המשפט, וצריך לחשוב על זה באופן רציני.

נוסף לקולת העונשים, יש חלוקה מעמדית בתוך בתי-הסוהר. בזדמן לי לבקר בבית-סוהר שבו יושבים פושעים כלכליים. אדם שנאשם בעבירות כלכליות, שעשה עיסקות עם קבלנים נגד משרד השיכון, מסתובב בבית-הסוהר לבוש יפה, והוא מרגיש את עצמו מצויין. הוא נידון לחמש שנות מאסר. פושעים אלה משאירים מאחוריהם הון עצום. יש כלפיהם

א. אפרת

היו"ר י. קרגמן:

את השאלה הזאת צריך להפנות לשר המשטרה.

א. אפרת:

נכון. אבל אני מדבר על כך בהקשר לקולת העונשים.

לגבי חוק בתי משותפים - האם שר המשפטים אינו סבור שמוטב היה שחוק זה יהיה בתחום סמכותו של משרד השיכון, או של משרד הבינוי, כשיקום? והאם תהיה סתירה משום שהרישום חייב להיעשות בערכאה משפטית, ואילו ההשגחה והטיפול בבתי משותפים יהיה בידי גוף אחר? השטח הזה מאד מוזנח. אתם גם כותבים שיש בו סירבול גדול, שמעורבים בזה הרבה גורמים. יש לפעול בענין זה. האם זה בניתן?

שר המשפטים אמר שעיקר העומט הוא של תיקים הממתינים לטיפול בבתי-המשפט המחוזיים. כשיש עומס גדול, יש חשש לאפליה, להעדפות, יש מקום להעביר תיקים ולהקדים את הטיפול בהם. שאלתי היא: מה העקרונות של טיפול בתיקים כשיש 100 אלף תיקים ממתינים, מהם מספר גדול בבתי-המשפט המחוזיים? מה שיטת המיון? מה שיטת ההעדפה של תיקים?

י. בן-מאיר:

אני רוצה להעלות כמה נקודות שאני רואה אותו כעיקריות בתחומי הפעולה של משרד המשפטים, ולא שמענו בדברי השר איך המשרד חושב באופן משמעותי להתגבר על הבעיות האלה. כל הליקויים האלה פוגעים בטופו של דבר במעמד שיש לחוק ולמשפט בקרב הציבור בארץ. ולדעתי בתקופה האחרונה, מכל מיני סיבות, מעמד זה התערער, וזה דבר מסוכן ביותר. כיבוד החוק והמשפט, והתחושה שיש משפט צדק, ושהוא נעשה ונראה - אלה דברים חיוניים מאד. אם זה מתערער, זה איננו סימן טוב לחברה.

בעיה אחת היא בעיית עינוי הדין הנורא הנגרם לחלק גדול מהאזרחים, ולא רק בענינים פליליים. יש עינוי דין עד שמגיעים למשפט ומקבלים פסק-דין, ויש עינוי דין בהוצאה לפועל. וההוצאה לפועל זה דבר שכני. במשפט יש עדויות, ראיות, ואפשר להגיד שזירות המשפט יכול לפגוע בצדק, וזה ודאי לא רצוי. אבל הוצאה לפועל זה דבר ארגוני אדמיניסטרטיבי שהור. פסק-הדין יש בו, צריך לבצע אותו. עיכוב בהוצאה לפועל מערער את אמינות המשפט. אינני רואה סיבה לכך. זה מחדל ארגוני ללא צורך, ולדעתי אפשר להתגבר עליו.

הרעיון של העברת שופטי שלום לבית-המשפט המחוזי הוא הרע במיעוטו. בבית-משפט מחוזי צריך לשבת שופט מחוזי, כך קבע המחוקק. ולכן העברת שופטים איננה הדבר הטוב והרצוי ביותר. מלבד זאת, בזה מצמצמים את מספר השופטים בבית-משפט השלום, שיחסית איננו כה פרובלימטי כמו בית-המשפט המחוזי. אבל זה לא פותר את הבעיה.

דבר שני הוא בקשר למדיניות העונשים, כולל מדיניות הענישה של בתי-המשפט. כאן הטענה היא למשרד המשפטים. אמנם בתי-המשפט הם בלתי תלויים, אבל הם מושפעים מהמחוקק. המחוקק יכול וצריך לכוון מדיניות עונשים כללית, קודם כל בזה שיקבע את העונש המירבי, ושנית - בידי המחוקק לקבוע גם עונשי מינימום. יש דברים שהמחוקק יכול להביע דעתו בהם. שר הסעד אמר בראיון בטלוויזיה בכל החומרה שפסקי-דין מסויימים שניתנו על-ידי שופטים לאנשים שפגעו בעובדי לשכות סעד, הם עידוד לתוקפנות ולאלימות, שכן פסקי-הדין היו מגוחכים. לדעתי זה בהחלט בתחום תפקידו של משרד המשפטים לבדוק איך מתגברים על זה.

אני מברך על המגמה לא לאפשר שחרור בערבות של אנשים הנעצרים על עבירות אלימות ובריונות, כי יש בזה סכנה לציבור. וראינו זאת לגבי המקרה שאירע בדיסקוטק בנתניה. לגבי אדם המואשם בעבירה של בריונות ואלימות יש מקום לשקול זאת. קיימת אמנם האפשרות שאחר כך האיש ייצא זכאי, ויוצא שהוא הוחזק במעצר שלא כדין. צריך לחשוב על זה. אבל ודאי שיש מקום לתיקון החוק לגבי אדם שיצא חייב פעם ופעמיים בעבירות אלימות ובריונות.

נושא בוסף הקשור לשר המשפטים ולמשרד המשפטים הוא האפליה הקשה הקיימת בין בתי-הדין הרבניים והכלליים ביחס לאכיפת פסקי-דין. זה באמת צריך להיות בלתי תלוי בכל הויכוח שלנו על

י. בן-מאיר

החוק עצמו. סובלות מכך בעיקר נשים שהלכו לבתי-הדין הרבניים, לפי החוק, בתי-הדין נתנו פסקי-דין ואי אפשר לאכוף אותם. מדוע אי אפשר לתת סמכות בידי בתי-הדין הרבניים לאכוף את פסקי-הדין שלהם?

מ. נסיח: תפנה אל שר הדתות.

י. בן-מאיר: פניתי. הוא תבע את הדבר הזה ונתקל בהתנגדות נמרצת של שר המשפטים, לכן אני מעלה זאת כאן.

שר המשפטים ח.י. צדוק: אתה צודק שאתה מעלה את זה, ותינתן תשובה.

י. בן-מאיר: אני חושב שזה דבר חיוני, וצריך לשחרר את זה מהויכוח על חקיקה דתית - כן או לא. צריך לאפשר לאכוף את פסקי-הדין.

בענין מעמד היועץ המשפטי - מוסד היועץ המשפטי לממשלה הוא מוסד חשוב שיש לו אמינות גדולה בציבור. נדמה לי שהיו מקרים שהממשלה לא היתה מספיק זהירה ולא די דאגה לחיזוק מעמד זה. כמה דברים שהיועץ המשפטי המליץ עליהם בחוקה לא כל כך נתקבלו.

אני תומך בדברי חבר הכנסת גרשובי לגבי היועץ המשפטי לכנסת ולועדת הכספים. זה לא ענין של משכורת. כפטיכולוג אני רוצה להגיד שלא יכול להיות שאני כחבר כנסת איני מקבל את חוות הדעת של היועץ המשפטי כאובייקטיביות כשהוא מייצג את הממשלה וצריך להגן על החוק. הוא קרוע בין הדברים. דבר זה טעון תיקון במהירות.

א. אולמרט: אני רוצה להעלות את נושא ההוצאה לפועל מאספקט אחר. שמעתי מאנשים שונים, היתה על כך גם כתבה ברדיו לפני ימים אחדים, שבהוצאה לפועל יש היום מצב שלמעשה כל אדם הרוצה בכך, גם אם אינו צד לתיק מסויים ואין לו שום ענין בו, לבוא להוצאה לפועל, לעיין בתיקים ולקבל אינפורמציה על אנשים שאין שום הצדקה שהיא תינתן לו. במסגרת הרפורמות צריך לחשוב על תיקון מצב זה.

לגבי מיכאל צור - בשבועות האחרונים היו ידיעות בעתונים שבחלק ניכר מהעבירות שהתיישנו מדובר במעורבות של אישים שונים במדינה, ונאמר שאם יוגשו תביעות בהקשר לאותם מקרים, זה עלול לפגוע במוראל המדינה. אני רוצה לעשות הבחנה. אינני חושב שיש טעם רב בהגשת תביעות נגד צור על נושאים שעומדת בהם טענת התיישנות. אבל במקרים רבים מדובר בכך שהיו מעורבים באותם דברים אנשים שממלאים תפקידים ציבוריים או ממלכתיים. גם אם חלה על מקרים אלה ההתיישנות המשפטית, ההשלכות הציבוריות לגבי אותם אנשים הן אקטואליות וחשובות מאד. ואם פרקליטות המדינה הגיעה למסקנה שמבחינה משפטית אין טעם בהגשת תביעה, זה אינו משחרר אותה מהצורך לבדוק את ההשלכות הללו. לגבי אותם אנשים. אינני יודע באיזו מסגרת זה אפשרי, אבל לא ייתכן שבגלל טענת התיישנות ישוחררו מאחריות אנשים שונים שממלאים היום תפקידים.

היו"ר י. קרגמן: כיושב-ראש הועדה אני חייב לומר משהו ביחס ליועץ המשפטי לוועדה, ד"ר קיטרון, שיושב בוועדה זו עשרים ושש שנה. אני הייתי הראשון שיחד עם חבר הכנסת בדר פנינו ליושב-ראש הכנסת דאז, מר לוז ז"ל, אחר כך אל מר ברקת ז"ל, ואל מר ישעיהו יבל"א. היינו במשלחות אצל שרי המשפטים, גם אצל השר שפירא וגם אצל השר צדוק, ואמרנו איך אנחנו רואים את ענין הייעוץ המשפטי. היה ויכוח גדול. גם מר לוז ומר ברקת היו באותה דעה, והענין לא סודר, כי יש חילוקי דעות לגבינו. מישהו צריך להכריע, לא ועדת הכספים. יושב-ראש הכנסת בסופו של דבר חייב להוציא זאת לפועל.

לגבי ד"ר קיטרון, הדעה הכללית היא שהוא רואה את יעודו ותפקידו בעמידה לימין הועדה, למרות שבמקרים רבים הוא גם היה חייב להגן על עמדת הממשלה. נאמר לו במפורש שהוא חופשי להביע את דעתו בלי לשים לב לכך שהוא נציג של משרד המשפטים. ניתן לו חופש. מצאתי לנכון לומר את הדברים האלה, בלי לראות בזה תשובה על השאלה המרכזית. אישית אני רוצה להגיד שהוא אומר לוועדה, בנוכחות אנשי משרד האוצר במיוחד, את דעתו הברורה, האובייקטיבית; או שהוא אומר לה

י. קרגמן

אבל אתה מסכים שזה לא עונה לשאלה
המהותית.

א. רובין:

אמרתי זאת. הלכתי לכל האינסטנציות,
מתוך ראייה שלועדת הכספים צריך להיות
יועץ משפטי שאינו קשור למשרד המשפטים.

היו"ר י. קרגמן:

לגבי משכורת השופטים - אין בוועדת
הכספים איש שאינו בדעה שמשכורת השופטים צריכה להיות מהגבוהות במערכת
השכר והמשכורות במדינת ישראל. זה ברור. אמרנו שאנחנו רואים בצער
את ההחלטות שלנו על כל מיני תוספות, שזה צריך להתבטל כי זה לא טוב.
אבל עכשיו ועדת בן-שחר הציעה הצעות שיקלו בהרבה לקבוע משכורת כזאת
שתוכל להבטיח את מה שצריך להבטיח לשופט. אני חושב שמשכורות נשיא
המדינה ונשיא בית-המשפט העליון צריכות להיות בין הגבוהות ביותר. כדי
להגיע למשכורת נטו של 5,000 לירות למשל, עשינו חשבון שהברוטו צריך
להיות של הרבה אלפי לירות. אבל כשנקבל את התיקונים בחוק מס הכנסה,
הדבר יתאפשר. אמרנו זאת לשופטים, ואני אומר זאת בהזדמנות זו גם לשר,
שצריך קצת סבלנות עד שנוכל לבנות מערכת שכר בריאה, כלומר שלא יהיה
בה שום דבר פרט לדברים היסודיים המורכבים משכר יסוד, תוספת יוקר,
ותק, מס הכנסה, ואדם יעשה עם כספו מה שירצה. לזה נחזיק קצת זמן.

שר המשפטים ח.י. צדוק: אענה רק על חלק מהשאלות, אבל בישיבה
הבאה תינתן תשובה על כל שאלה שנשאלה,
בעיקר על-ידי מנהל בתי-המשפט ומנכ"ל משרד המשפטים.

בשאלות של כמה מחברי הוועדה עלו ענינים
הקשורים במעמדו ובפעולתו של היועץ המשפטי. אני חושב שטוב אעשה אם
אשלח לחברי הוועדה את דו"ח ועדת אגרנט מלפני שתיים-עשרה שנה, שנתנה
דעתה על השאלה הזאת של מעמדו של היועץ המשפטי, היחסים בין היועץ
המשפטי ובין שר המשפטים. הממשלה קיבלה את הדו"ח הזה ואימצה את
מסקנותיו. המצב הוא שהאחריות המיניסטריאלית על פעולתו של היועץ
המשפטי רובצת על שר המשפטים, ואני עומד פה לפניכם נושא במלוא האחריות
המיניסטריאלית לכל דבר שהיועץ המשפטי עושה. יחד עם זאת, בהפעלת
הסמכויות הסטטוטוריות שלו כראש התביעה הכללית בענינים ספציפיים פועל
היועץ המשפטי לפי שיקול דעתו הוא, ואני מקפיד שלא להתערב התערבות
כלשהי באותו תחום רגיש של הפעלת הסמכויות הסטטוטוריות לגבי הגשת
אישום, לגבי דרך ניהול המשפט, לגבי עיכוב הליכים במשפט פלילי. אלה
סמכויות סטטוטוריות של היועץ המשפטי כראש התביעה הכללית, כמי שחולש
על מנגנון הפרקליטות.

בדרך כלל אינני נתון לפי טבעי לביטויים
חריפים. אבל אני רואה חובה לעצמי לדחות בכל התוקף שיש בידי את הרמזים,
ואולי יותר רמזים, שבדברי חבר הכנסת קורפו, שהיועץ המשפטי, במילוי
תפקידו לגבי משפטים פליליים במסגרת תפקידו הסטטוטוריים, נוהג באיזה
שהוא ענין איפה ואיפה, בין בגלל שיקולים מעמדיים ובין בגלל שיקולים
עדתיים. אין לזה כל שמץ של יסוד כלשהו, ואני דוחה זאת בכל התוקף.
כל ההתנהגות של היועץ המשפטי לגבי פרשיות כלכליות של התקופה האחרונה
מוכיחה את ההיפך הגמור ממה שאמר חבר הכנסת קורפו. כלומר שיפול מלא,
נאמן, יסודי, ללא אפליה, ללא איפה ואיפה וללא משוא פנים. ככל שיעבור
יותר זמן, והציבור יראה ואתם תראו את הטיפול בפרשיות השונות ובאישומים
השונים הנובעים מהן, יוכח יותר ויותר שזאת גישתו של היועץ המשפטי,
שאני נותן בו אמון מלא וללא סייג, הן לישרו המקצועי והן לישרו
האישי מבחינת הטיפול בענינים. אני חושב שאין בזה משום תרומה להרמת
קרן המשפט והאמון במוסדות השיפוט, כולל הפרקליטות, אם אגב תשלום
מס שפתיים לצורך בקיום אמון וכבוד למוסדות האלה, מעלים האשמות ללא
שחר בדבר אפליה מצד היועץ המשפטי בטיפול בענינים האלה.

יש במשרד המשפטים מעקב מתמיד אחרי
המלצות להקיקה בפסקי-דין של בתי-המשפט. אין זאת אומרת שכל המלצה של
כל שופט בכל דרגה חייבת להתקבל. יש גם מקרים ששופט משמיץ בפסקי-דין
הערה המייבת חקיקה, אבל אנחנו מחכים לשעת כושר לשלב את התיקון
במערכת תיקונים יותר רחבה באותו חוק. אבל אין מקרים שהענינים האלה
יעברו בהיסח הדעת. אנחנו קבענו סדרים למעקב מתמיד.

ח.י. צדוק

אני רוצה להגיד כמה מליים על ענין היועץ המשפטי של ועדת הכספים. משרד המשפטים מעמיד לרשות הוועדה הזאת ולרשות ועדות הכנסת שירות של ייעוץ משפטי. היועצים המשפטיים שעומדים לרשות ועדות הכנסת והוועדה הזאת מטעם משרד המשפטים פועלים בכל הנוגע להבעת דעתם המקצועית באופן עצמאי. הם אומרים את דעתם. והשאלה היא שאלה של הרמה המקצועית ושל האינטגריטי המקצועי. אני חושב שיהיה אשר יהא מעמדו הפורמלי של ד"ר קיטרון, זה יהיה לגמרי מיותר, לצורך בירור הנקודה העקרונית הקיימת, אגב אורחא, להטיל דופי באחד משני הדברים האלה או בשניהם, כלומר ברמתו המקצועית ו/או ביושרו המקצועי, שהם לדעתי שניהם ללא דופי.

מה הדופי שהוטל בו? ח. קורפנו:

לא אתה. אבל לא שמעת את דברי חבר הכנסת בן-מאיר. שר המשפטים ח.י. צדוק:

היו"ר י. קרגמן: דרך אגב, הוא מקבל חצי משכורתו מהכנסת.

שר המשפטים ח.י. צדוק: יכולה ועדת הכספים לעשות את אותם הסידורים לקבלת ייעוץ משפטי שהיא רוצה,

יחד עם יושב-ראש הכנסת, במסגרת הכנסת, וזה בעצם לא ענין להתערבותי. אבל אם ועדה זו תזמין לכאן את היועץ המשפטי לממשלה או את פרקליט המדינה או את היועץ המשפטי של משרד הפנים או מישהו אחר ותשמע את חוות דעתם, ואחרי כך מישהו יטיל דופי ביושר האישי או המקצועי של חוות הדעת שהוא השמיע, ויגיד: אינני סומך על יושרו מפני שהוא מקבל משכורת מהרשות המבצעת - אני אתקומם נגד זה ולא אקבל זאת. אתם תעשו במסגרת הכנסת את הסדרים שאתם רוצים לקבלת הייעוץ המשפטי שאתם רוצים, אבל אינני מסכים שיוטל דופי ביושר האינטלקטואלי של מישהו ממנגנון הממשלה שבא הנה להשמיע את דעתו. אפשר לא לקבל את דעתו, אפשר לשמוע כמה חנות דעת, זה ענינכם, אבל בלי הטלת דופי.

צ. גרשוני: אני שאלתי על הצד העקרוני.

שר המשפטים ח.י. צדוק: אמרתי שזה ענינה של הוועדה, של הכנסת ושל יושב-ראש הכנסת. כשאני איקרא להתיעצות במסגרת זו, אביע את דעתי.

צ. גרשוני: אני ביקשתי חוות דעת של שר המשפטים על הצד העקרוני, ועל כך לא דיברת. אני מקבל במאה אחוז את מה שאמרת על ד"ר קיטרון, גם את דבריו של יושב-ראש הוועדה. אבל אתה נשאלת כשר המשפטים על הצד העקרוני.

שר המשפטים ח.י. צדוק: השאלה של ייעוץ משפטי לוועדה זו ולוועדות הכנסת ביסודו של דבר היא ענין של הכנסת. הכנסת קובעת את סדריה. אם אוזמן להתייעצות על הנושא הזה, אביע שם את דעתי. וזה לא נוגע דוקא לוועדה זו אגב ענינו של ד"ר קיטרון, ששם יש לכל הדעות סידור יוצא דופן, של חצי-חצי.

צ. גרשוני: אין לי שום פקפוקים לגבי ד"ר קיטרון. השאלה נשארת שאלה.

שר המשפטים ח.י. צדוק: בהחלט.

אני כמובן לא אוכל לדבר כאן, אפילו ברמז, אפילו על קצה המזלג, על איזה שהוא ענין קונקרטי של אישום קונקרטי כלפי איש מסויים, בין שזה ענין של העבר או תלוי ועומד בערעור, ואפילו אחרי שהסתייים. אני רק רוצה להפנות את תשומת הלב שבניגוד למצב שהיה קיים, שהתיישנות היא רק הגנה ואפשר לטעון אותה ולא לטעון אותה, היום לפי סעיף 7 של חוק סדר הדין הפלילי, ההתיישנות מונעת העמדה לדין. נאמר בו: באין הוראה אחרת לענין זה בחוק אחר, אין להעמיד אדם לדין בשל עבירה אם עברו מיום ביצועה... כך וכך שניים, בהתאם לכל סוג של העבירה.

א. אולמרט: אבל אם אדם עבר עבירה לפני עשר שנים והוא ממשיך לכהן בתפקיד ציבורי?

ח.י. צדוק

שר המשפטים ח.י. צדוק:

אינני יודע פרטים ולא אכנס לפרטים.
אני יכול רק לומר, ואני אומר זאת בצורה
חד-משמעית, שכשם שלא יהיה חיפוי או כיסוי בהעמדה לדין, כך לא תהיה
הימנעות מהסקת מסקנות, אישיות וציבוריות, במקרים שבהם בשל ההתיישנות
אי אפשר להעמיד לדין, אבל נמצאה התנהגות שיש בה דופי ואשר מחייבת
הסקת מסקנות.

ח. קורפו: מי יחליט? מי ישפוט?שר המשפטים ח.י. צדוק:

לא אכנס לעניינים ספציפיים. ברור שבית-
המשפט לא יפסוק, כי לבית-המשפט זה לא
יגיע.

נשאלו פה שאלות בנוגע להוצאה לפועל.
המצב בהוצאה לפועל רחוק מלהניח את הדעת. יש לנו בעיה בהוצאה לפועל
כשאנחנו זקוקים לעזרת המשטרה בשני דברים: בביצוע פקודות מאסר שניתנות
בהוצאה לפועל, ובלינוי משטרתי לפעולות עיקול, מכירה וכן הלאה. העומס
הרובץ על המשטרה בתחומים אחרים מונע ממנה לתת לשירותי ההוצאה לפועל
את מלוא השירות הדרוש. ואני אומרת את הדברים האלה לא מתוך תרעומת על
המשטרה, אני יודע מה מוטל ורובץ עליה, אבל כדי להסביר את הקושי הקיים.
אנחנו מבטיחים לעצמנו שאחרי שנשלים את העלאת פעולות ההוצאה לפועל
על מחשב, המצב יוקל במידה ניכרת. אנחנו נמצאים עכשיו במצב של הכנת
התכניות וההפעלה הנסיונית של ההעלאה על המחשב.

א. אולמרט: אולי אפשר בענין זה להקנות סמכויות
לפקידי ההוצאה לפועל.שר המשפטים ח.י. צדוק:

כמה מלים לגבי אגרות. איננו מתכווננים
להעלות את שיעורי האגרות שהן יחסיות.
אנחנו מתכווננים להעלות את סכומי האגרות שנקבעו בסכומים אבסולוטיים.
זאת אומרת, אם על תביעה מסויימת, על סוג מסויימים של תביעות, צריך לשלם
אגרה בשיעור של אחוז מסויימים מסכום התביעה, האחוז יישאר. הסכום יעלה
מעצמו עם השינויים במשק ובערך הכסף. אבל אם האגרה נקבעת בסכום
אבסולוטי, למשל 25 לירות לבג"ץ, יש הצדקה להעלאה. גם פה לא תהיה העלאה
במידה שתחסום את הדרך לבית-המשפט. יחד עם זאת מובן שצריך להתאים את
האגרות למצב הקיים.

הושמע כאן החשש שהסידור שדיברתי עליו,
של שלושה שופטים נוספים לבית-המשפט המחוזי ושלושה שופטים בפועל מתוך
בית-משפט השלום, בתוספת העלאת הסמכות של בית-המשפט השלום ל-50 אלף
לירות, יכול לגרום לכך שהמצב בבית-משפט השלום יורע. קודם כל אני
רוצה לומר שאינני חושב שאפשר להתגבר על הבעיה שאנחנו עוסקים בה ורוצים
לספל בה, על-ידי ריבוי שופטים בלבד. אפשר למנות שופטים עוד כהנה
וכהנה, ולא תהיה התגברות על הבעיה. זו מוכרחה להיות פעולה משולבת
של הרבה דברים. אנחנו גם מצוים בימים אלה שלא להרבות תקנים מעבר
להכרחי. נוכח המצב הזה נראה היה לנו שמאחר שהעומס העיקרי הוא על
בתי-המשפט המחוזיים, והמצב בבתי-משפט השלום הוא יחסית הרבה יותר טוב,
אנחנו יכולים להגיע לשיפור ולמידה יותר גדולה של איזון בין שתי
המערכות האלה על-ידי האמצעים שאני הצעתי אותם. וכל אחד מהאמצעים
שאנחנו נוקטים הוא בגדר ניסוי. ייתכן מאד שכעבור זמן מה ניווכח
שצריך להגדיל תקנים באחד מבתי-משפט אלה. יגיע הזמן - נעשה זאת.
כרגע נראה לנו, על יסוד מה שאנחנו יודעים, שצעד משולב זה יכול להביא
לשיפור בבית-המשפט המחוזי, בלי להכביד יתר על המידה בבית-משפט השלום,
ששם העומס מתחלק על 27 בתי-משפט שלום בכל רחבי הארץ, ולהביא למידה
יותר גדולה של איזון. כעבור זמן מה נחזור ונבדוק את העניין.

הועדה הנקראת ועדת שמגר, שנתמנתה בזמנו,
תפקידה היה כפול: א) לבדוק את הנסיבות שהביאו להתמוטטותו של בנק
ארץ-ישראל-בריטניה; ב) לבדוק ולהציע צעדים ארגוניים או תחיקתיים
שאותם יש לנקוט בתחום הפיקוח על הבנקים כדי למנוע הישנות מקרים כאלה
בעתיד. אני מודה שלא עמדנו בהבטחה שנתתי לחבר הכנסת דרשוני בתשובה
לשאלתה שלו, שהדו"ח יוגש תוך כמה שבועות. הבטחה זו ניתנה בזמנו
לפי מיטב ההערכה של היועץ המשפטי ושלי באותו זמן. מאז עלו נושאים
שהם בגדר כתב הסמכות והמחייבים דיון ובדיקה, ושלא היו לנגד עיני

ח.י. צדוק

היועץ המשפטי והצוות שלו בזמן שהודעתי, על דעתו, מתי יהיה הסיום. אני יודע שהענין מעסיק את היועץ המשפטי ואת הצוות הזה שעות רבות מאד, לעתים קרובות מאד, כולל לילות. ובלי שאתחייב עכשיו התחייבות אבסולוטית, אני יכול לומר, בלי נדר, שזה ענין לעתיד הקרוב ביותר. כלומר הדו"ח נמצא ממש בשלבים האחרונים של עריכתו.

א. אפרת: אני שאלתי האם היה הגיון בכך שהיועץ המשפטי עצמו יהיה חבר ועדה זו.

שר המשפטים ח.י. צדוק: במבט אחורה אני יכול לומר שלפחות מבחינת העומס הנוסף העצום שראשות הצוות הזה הטילה על היועץ המשפטי, בנוסף לתפקידו הרגילים של הצוות הזה, אפשר היה גם להרכיב אותה אחרת. ייתכן מאד שבזמן שהצוות הזה הורכב לא היתה לנו תמונה מלאה מה ההיקף הגדול של הענינים שצוות זה יצטרך לבדוק. אני מדגיש שאני אומר את הדברים האלה רק מבחינת היקף התפקיד ועומס התפקיד. אין לי ספק שמבחינת הכישורים האישיים אין טוב מהיועץ המשפטי לעמוד בראש הצוות הזה.

ח. קורפן: למה שר החקלאות לא קיבל את דעת היועץ המשפטי?

שר המשפטים ח.י. צדוק: יבוא שר החקלאות, ותשאל אותו.

ח. קורפן: למה לא הגבת על כבודו של היועץ המשפטי בפני שר החקלאות כמו שאתה מגן על כבודו

כאן?

שר המשפטים ח.י. צדוק: בנוגע לזה אני מבקש ממך לשפוט לפי התוצאה הסופית של הנושא הנדון. אני

חושב שהתוצאה הסופית קובעת.

אני רוצה להגיד מלים אחדות על מדיניות העונשין. מותרת ביקורת על בתי-המשפט, כמוכן עם כל הכבוד הראוי, עם כל דרך-הארץ הראויה, לגבי העונשים שבתי-המשפט מטילים. במידה שהדבר נוגע למחוקק, המחוקק יכול וחייב להביע דעתו על חומרת עבירה מסויימת ועל שינוי בהשקפתו לגבי חומרת עבירה מסויימת, על-ידי זה שהוא מעלה את עונש המכסימום ומסווג את העבירה בין העבירות היותר חמורות. אני יודע שכל אימת שהמחוקק העלה את העונש המכסימלי, בתי-המשפט ראו בזה אינדיקציה מצד המחוקק לנהוג מידה יותר גדולה של חומרה לגבי עבירה זו. הסוגיה של עונשי מינימום היא דבר בפני עצמו. אם ירצו פעם לקיים דיון בענין זה לגבי עבירות בכלל, אני מוכן לבירור זה.

במידה שהדבר נוגע לתביעה - יש לנו רק שתי דרכים, ואנחנו משתמשים בהן. כאשר הפרקליט מופיע בבית-המשפט אחרי ההרשעה, אנחנו חייבים להעמיד את בית-המשפט על חומרת העבירה ולדרוש עונש הולם. אם היועץ המשפטי והפרקליטים מגיעים למסקנה שהעונש שהוטל במקרה מסויים אינו חמור דיו, יש לרשותם הזכות להגיש ערעור לאינסטנציה יותר גבוהה, כשם שיש זכות לנידון להגיש ערעור להקלת העונש. אנחנו משתמשים בזכות זו להגיש ערעור על קולת העונש, וזאת מתוך שתי מגמות: המגמה האחת היא להגיש במקרה הקונקרטי המסויים לענישה הולמת; המגמה השניה היא יותר כללית: להגיש בבתי-המשפט היותר גבוהים לקביעת הנחיות לבתי-המשפט היותר נמוכים לגבי החומרה שבה יש להתייחס לעבירה מסויימת. אינני יכול לומר שבכל המקרים זה כפי שהפרקליטות היתה רוצה, וזה לא צריך להיות תמיד כפי שהפרקליטות היתה רוצה. זה הנכס של אי-תלות של בתי-המשפט, שחייבים להקפיד ולשמור עליו. מדי פעם יש החלטות, אפילו באינסטנציות הגבוהות ביותר, שאין אנחנו דוקא שבעים נחת מהן, בין שזה נוגע לעונש או לשחרור בערבות. אבל מתוך יחס של כבוד והערכה ושמירה על הנכס של אי-תלות בתי-המשפט, אנחנו מקבלים את זה, מכבדים את זה, וממשיכים בעבודה.

בענין אכיפת פסקי-הדין של בתי-הדין הדתיים - תחת הכותרת הכללית של בזיון בית-המשפט או בית-הדין יש שתי סוגיות: האחת היא של סמכותו של בית-המשפט או בית-הדין להשליט סדר ודרך-אויץ וכבוד בתוך האולם שלו ולהעניש על אי-קיום סדר ודרך-אויץ.

ח.י. צדוק

בענין זה יש סמכות מלאה לבתי-הדין הדתיים כמו לבתי-המשפט האזרחיים. יש סוגיה אחרת, וזאת אכיפת פסקי-הדין. לגבי בתי-המשפט הדתיים המצב הוא שכאשר בית-דין דתי נותן פסק-דין המחייב תשלום כסף, למשל מזונות, פסק-הדין הזה הולך להוצאה לפועל ממש באותה דרך עצמה כמו פסק-דין של בית-המשפט. אין שום הבדל. כאשר בית-דין דתי נותן פסק-דין המחייב מתן גט או מתן חליצה - ואלה שני נושאים שהם בתחום סמכותו של בית-הדין הדתי - הרי בחוק הקיים שלנו קיימות דרכי אכיפה, והמחוקק העניק את סמכות האכיפה של פסקי-דין של בית-הדין הדתי בשני נושאים אלה, גט וחליצה, לבית-המשפט האזרחי. לוקחים את פסק-הדין של בית-הדין הדתי לבית-המשפט האזרחי, אשר כופה אותו על הנוגעים בדבר. הסיבה לדעתי פשוטה: היות ובית-הדין הדתי הוא בעל סמכות מוגבלת לענינים ספציפיים, והם עניני נישואין וגירושין של יהודים תושבי ישראל או אזרחי ישראל, מוכרחה להיות הזדמנות לבחון את פסק-הדין של בית-הדין הדתי מבחינת הימצאו במסגרת הסמכות הסטטוטורית שניתנה לו על-ידי החוק.

ח. קורפון: הביקורת הזאת אינה קיימת כשאינן רצון לאכוף את פסק-הדין.

שר המשפטים ח.י. צדוק: אין דרך אחרת לבדוק דבר אלא בדרך זו, שמישהו חולק על זה.

ח. קורפון: אז תעשה אינסטנציה של ערעור על החלטת בית-הדין בפני בית-המשפט. אחרת זו פגיעה בבית-הדין בלי התוצאה הסופית.

שר המשפטים ח.י. צדוק: כשבית-דין נותן פסק-דין לתשלום כסף, זה הולך להוצאה לפועל. כשבית-הדין נותן פסק-דין לגט או חליצה, זה הולך לבית-המשפט המחוזי.

מה נשאר בלתי מכוסה? צוים, כמו למשל צוים של ביקור ילדים. לדעתי זה בהחלט פגם בחוק שדבר זה אינו מכוסה על-ידי כלים לאכיפה. את הכלים האלה צריך ליצור בחוק. אגף הצעתי זאת ואציע זאת. במידה שיש מחלוקת, המחלוקת היא בזה שאני סבור שתוך אנלוגיה לדרכי האכיפה הקיימות כבר לגבי גט וחליצה, גם לגבי פסקי-דין אחרים של בית-דין דתי הסמכות צריכה להיות נתונה בידי רשות שיפוטית אזרחית, מאותו טעם עצמו שהניע בזמנו את המחוקק להנהיג את הסידור הזה דוקא לגבי פסקי-דין של בית-דין דתי בעניני גירושין וחליצה. הדבר יוצע לכנסת, יהיה דיון בה בקריאה ראשונה, ובוודאי, ומה שהכנסת תחליט - יהיה החוק.

ח. קורפון: השאלה של חבר הכנסת בן-מאיר לא היתה למה אין דרכי אכיפה בכלל, אלא למה הסמכות לאכיפה לא ניתנה לבית-הדין הדתי.

שר המשפטים ח.י. צדוק: היתה לו טענה כפולה: מדוע יש סוגי פסקי-דין שבכלל לא מכוסים על-ידי אכיפה, ומדוע הסמכות הזאת אינה ניתנת לבית-הדין. אמרתי שאת הפגם הזה צריך לתקן, וניסיתי להסביר על פי דרכי מדוע סמכות זו צריכה להימצא בידי הסמכות השיפוטית האזרחית.

היו"ר י. קרגמן: אני מודה לכם. הישיבה בעולה.

הישיבה נסתיימה בשעה 13.15.